

نیل کسِدی

دفترِ فرنگ ۱۶

رضا اسپیلی

اشاره‌یی به
آنارشیسم اقتصاد پساکمیابی اثر مورای بوکچین، تابلوی «فنجان نقره» اثر شاردن و نگاه هکتور اُبالک به آن، سه کتاب درباره‌ی جنبه‌های مختلف هنر در چین، زنی در شب قطبی نوشته‌ی کریستیان ریتر، کتاب نامه‌نگاری‌های نیل کسِدی از نسل بیتنیک‌ها با جک کرواک و همسرش

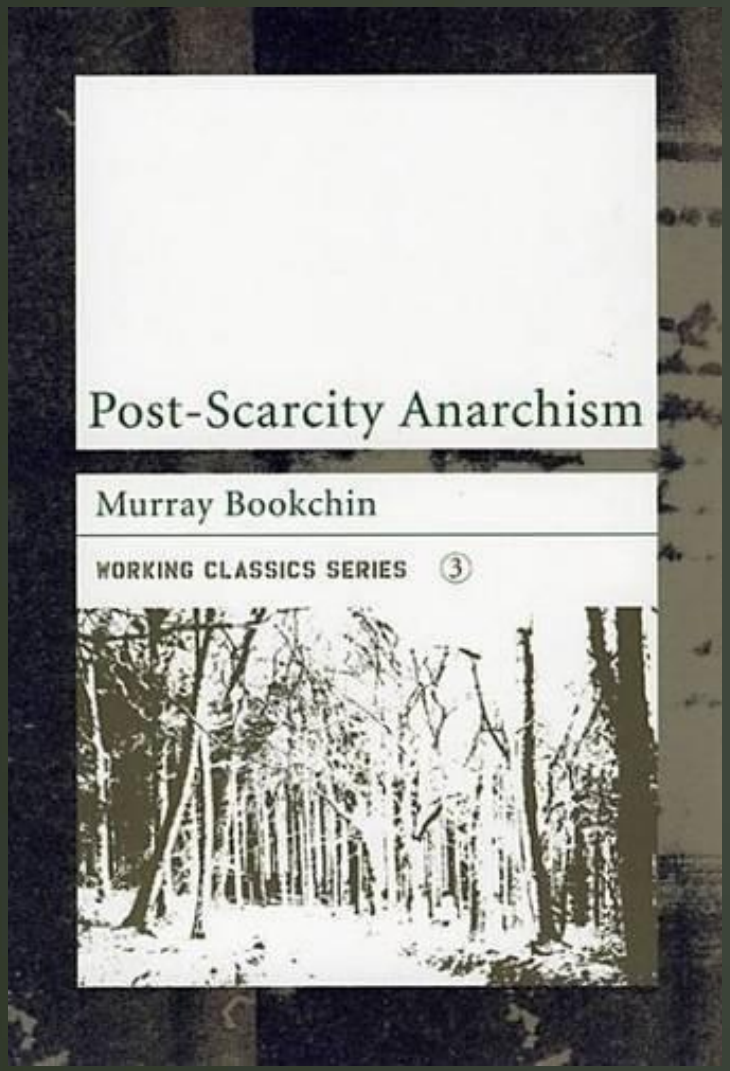
کل تاریخ نقاشی در کمتر از دو ساعت، تئاتر آتلیه، رکسانا عظیمی، شارل بودلر، رمی متیو، برگزیده‌یی از شعر چین، مجموعه ی پلِیاد، کالین پانتال، ژنگ زی یو، جاناتان فنبی، رابرت کاپا، آنری کارتیه- برسون، رنه بوری، مارک ریبو، پاتریک زکمن، کارولین دریک، کریس استیل- پرکینز، مارتین پار، هنر چین، نگاهی معاصر به شش هزار سال تاریخ، آی وی‌وی، هه دولینگ، ژنگ ژیائو گانگ، سامی‌ها (Saami)، هیپی‌ها، آزادی‌های سکسی، جریان‌های هنری زیرزمینی، آلن گینزبرگ، ویلیام باروز، در جاده، کن کیزی، پرواز بر فراز آشیانه‌ی فاخته

جامعه‌ی فرانسه از دیرباز مأمن پرجنب‌وجوش هنرها و علوم بوده است. چه بسیار جنبش‌ها و سبک‌های ادبی و هنری و علمی که از این کشور برخاسته‌اند. گذر روزگار از شدت و حدت این جنب‌وجوش نکاسته است.

نگارنده‌ی این وجیزه‌ها که به‌مرور منتشر و با عنوان «دفتر فرنگ» به شما تقدیم می‌شود، مانند هر ذهن مشتاق و جست‌وجوگری، از دیدن این پویایی به شعف آمده و خوش‌تر آن دید که شادمانی‌ش را با ذهن‌های بی‌شمار مشتاق و جست‌وجوگر در ایران شریک شود.

نوشته‌ها به اختصار به معرفی رمان‌ها، کتاب‌ها (بیشتر در زمینه‌ی علوم انسانی و ادبیات و هنرها) و فیلم‌ها می‌پردازند. گاه به نکته‌های مشترک دو یا چند کتاب یا یک کتاب و یک فیلم در قالب یک نوشته اشاره شده. در همه‌ی موارد کوشش شده تا اختصارِ متن حفظ شود اما نکته‌های مهم و اساسیِ آثار از قلم نیفتند. گمان می‌رود که بیشترِ آنچه در اینجا معرفی می‌شود به فارسی ترجمه نشده باشد اما این چیزی را تغییر نمی‌دهد، چراکه هدف آشناییِ خواننده‌ی ایرانی با نبض تپنده‌ی فرهنگ در یکی از کانون‌های فرهنگی امروز دنیاست. چه بسا از این رهگذر نکته‌یی در ذهنی یا شوقی در جانی برانگیزد. اگر اندکی ازپویایی فضای اینجا به آنجا منتقل شود که چه بهتر!

کتاب

مورای بوکچین در کتاب آنارشیسمِ اقتصاد پساکمیابی می‌نویسد:

«آزادیِ خویش فراتر از هر چیز شامل فرآیندی اجتماعی است ... روشن است که هدف انقلابِ امروز باید آزاد کردن زندگی روزمره باشد ... این ما هستیم و زندگی‌های روزمره‌ی ما در تک‌تک لحظه‌ها و ساعت‌ها و روزهایش که باید آزاد شویم و نه مفاهیم عامی همچون "تاریخ" و "جامعه". خویش باید همواره در انقلاب هویت داشته باشد نه این‌که در آن حل شود. خویش باید همواره از فرآیند انقلابی درک و دریافت داشته باشد نه این‌که در آن غرق شود. هیچ واژه‌یی در فرهنگ واژگان انقلابی از توده گمراه کننده‌تر نیست. آزادی انقلابی باید خود- آزادی‌یی باشد که به ابعاد اجتماعی برسد نه این‌که "آزادی توده" یا "آزادی طبقه" باشد که پشت آن فرمانروایی نخبگان، سلسله مراتب و دولت کمین کرده است ... از انقلاب باید خودی ظهور کند که مالک تمام و کمال زندگی روزمره باشد نه این‌که زندگی روزمره‌یی از آن بروز کند که هم‌چنان مالک تمام و کمال خود باشد.»

اقتصاد پساکمیابی، نظریه‌یی اقتصادی است ناظر بر امکان تولیدِ کالاها به‌وفور، با کمترین استفاده از نیروی کار به نحوی که کالاهای ضروری با ارزان‌ترین قیمت، حتی رایگان در اختیار شهروندان قرار گیرند. پساکمیابی، دوره‌یی است که کمیابی و گرانیِ کالاها و خدمات، دست‌کم کالاها و خدمات اساسی، جای خود را به فراوانی و ارزانی داده است. این نظریه بر آن است که اقتصاد سرمایه‌داری به کمبود کالاها و خدمات دامن می‌زند.

"The liberation of the self involves, above all, a social process … It is plain that the goal of revolution today must be the liberation of daily life... it is we who have to be liberated, our daily lives, with all their moments, hours and days, and not universals like “History” and “Society”. The self must always be identifiable in the revolution, not overwhelmed by it. The self must always be perceivable in the revolutionary process, not submerged by it. There is no word that is more sinister in the "revolutionary" vocabulary than "masses". Revolutionary liberation must be a self-liberation that reaches social dimensions, not “mass liberation” or “class liberation” behind which lurks the rule of an elite, a hierarchy and state... Out of the revolution must emerge a self that takes full possession of daily life, not a daily life that once again takes full possession of the self ".

— Murray Bookchin, *Post-Scarcity Anarchism*, The Ramparts Press, Berkeley, 1971, pp. 44-45.

نمایش ـ مقاله

—*Toute l'histoire de la peinture en moins de deux heures*, par Hector Obalk, Théâtre de l'Atelier, jusqu'en juin 2022.
—Roxana Azimi, "Dans l'album de ... Hector Obalk", in *M le magazine du Monde*.

تابلو با عنوان «فنجان نقره» اثر ژان ـ باتیست سیمئون شاردن (۱۷۷۹-۱۶۹۹) نقاش فرانسوی.

«در تابلوی "فنجان نقره" [اثر شاردن (Chardin)] فقط سه شیء و پنج میوه هست بدون تزیین یا دکوری، یا روایتی یا نمادی. این‌جاست که نقاشی از گرافیک و تصویر تمایز پیدا می‌کند. همه‌چیز در تاش‌های نقاش است و در لذت مشاهده‌یی که به ما می‌بخشد. در این تابلو باید خود را به‌جای مگسی گذاشت که انعکاس محو سیب را روی فنجان می‌بیند یا از کناره‌ی کاسه بالا می‌رود تا به سطح باز و وسیعی برسد که قاشقی از آن بیرون زده. ... رنگ‌پریدگی تحسین‌برانگیزی در دیواره‌های داخلی کاسه هست که عمق و فاصله را برجسته می‌کند.» هکتور اُبالک، منتقد هنری فرانسوی، درباره‌ی این‌که چرا این حرفه را برگزیده در گفت‌وگو با رکسانا عظیمی، از مکاشفه‌یی می‌گوید که با دیدن این تابلو در سن ۱۹ سالگی برایش پیش آمده، این تابلو بوده که تکلیف او را روشن کرده و دانسته که منتقد هنر خواهد شد، نه تاریخدان هنر که کارش مفهوم‌سازی در هنر است و نه مفسر هنر که تصاویر را تفسیر می‌کند. با مشاهده‌ی این تابلو دانسته که می‌خواهد به دوست داشتن (یا دوست داشته شدن) اثر هنری و دریافت زیبایی‌های آن کمک کند بیشتر از آن‌که بخواهد به فهم آن کمک کند. در واقع معنای نهان و فعل و انفعال اثر با جامعه کمتر برای او جالب بوده تا مسأله‌ی زیبایی.

او از ماه می تا ژوئن ۲۰۲۲، در تئاتر آتلیه‌ی پاریس نمایشی اجرا کرد با عنوان کل تاریخ نقاشی در کمتر از دو ساعت، و آنجا از همین منظر به تابلوها نگریست. ابالک درباره‌ی علت برگزاری این نمایش می‌گوید: «تابلو نقاشی لیوان شرابی است که شما را با خود می‌برد ... اما این را هم می‌دانم که چشمی که می‌خواهد زیبایی را ببیند باید که بیاموزد و در پی آن هستم که چنین چیزی را منتقل کنم.»

Anthologie de la poésie chinoise

詩選

PUBLIÉE SOUS LA DIRECTION
DE RÉMI MATHIEU

BIBLIOTHÈQUE DE LA PLÉIADE

nrf

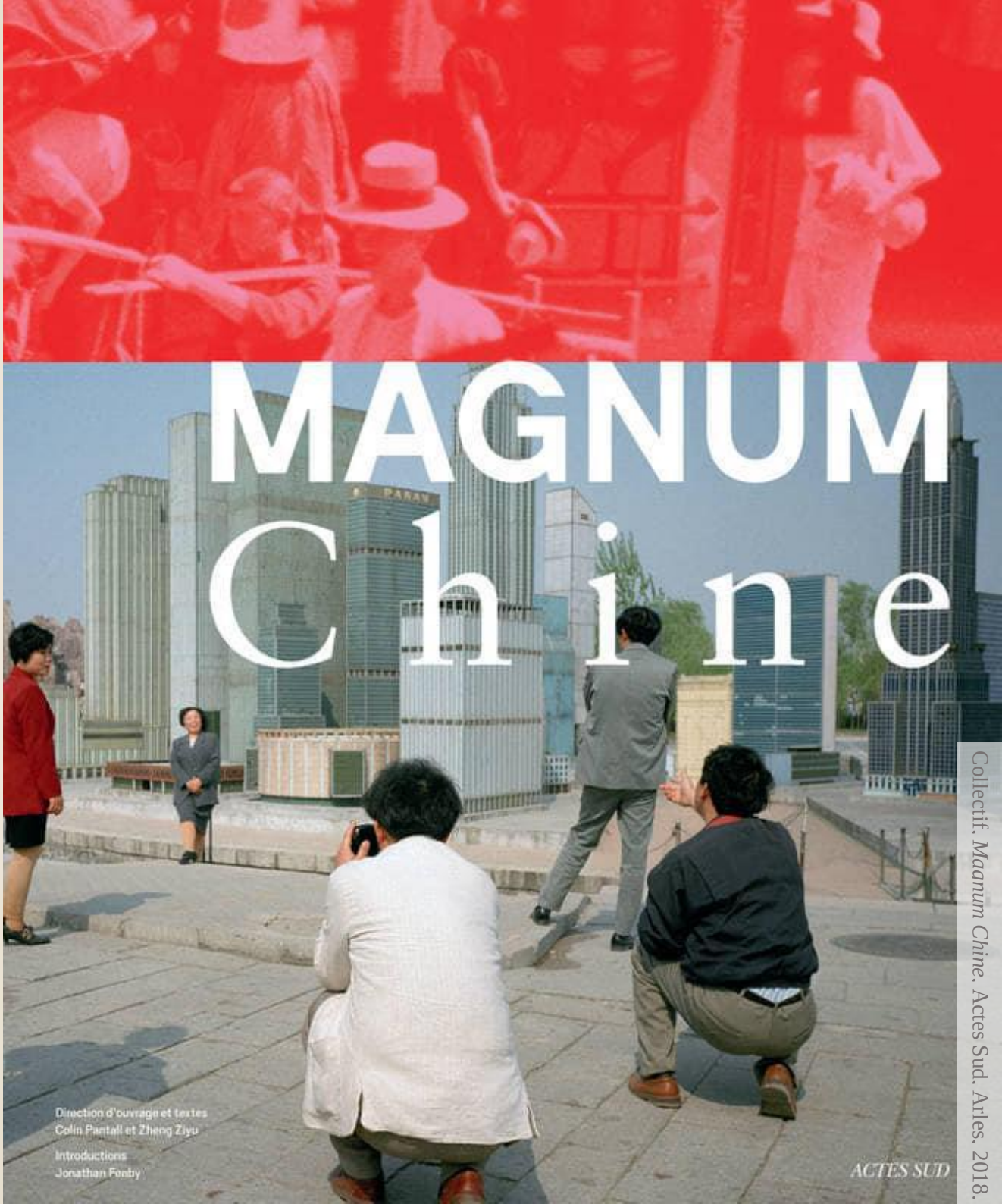
Rémi Mathieu (sous la dir. de), *Anthologie de la poésie chinoise*, Gallimard, Paris, 2015.

کتاب

سه کتاب که هر یک به جنبه‌یی از هنر چین می‌پردازند.

با اینکه شارل بودلر گفته ترجمه خیانت است و در این گفته بیشتر به شعر نظر داشته اما در فرانسه ترجمه از شعر شاعران جهان به اندازه‌ی کافی منتشر می‌شود و غیر از این هم نمی‌تواند باشد وگرنه چطور از شعر و هنر و زندگی مردم دیگر سر درآوریم؟! رمی متیو با کتاب حجیمش، بیش از ۱۵۰۰ صفحه، برگزیده‌یی از شعر چین از سه هزار سال پیش تا امروز را گرد آورده. این کتاب در مجموعه‌ی معتبر پلیاد و در هشت بخش چاپ شده است. هر بخش با معرفی شاعران و با نگاهی به شرایط اجتماعی دوره‌ی سرودن شعرها و جایگاه شاعر در آن دوره آغاز می‌شود و می‌توانید حدس بزنید که همه جور شعری، از شعر رمانتیک تا شعر دغدغه‌مند و اجتماعی یا حتی مدیحه (در ثنای مائو)، در آن می‌توان یافت. به قول متیو، گردآورنده‌ی اثر، «در شعر چین غالبا پیامی پیچیده، سیاسی یا فلسفی، منتقل می‌شود و فقط حدیث نفس شاعر نیست.»

کتـاب دوم تـاریخ معاصـر چـین را از سـال ۱۹۳۸ و از دریچه‌ی نگاهِ عکاسانِ آژانسِ معتبر عکاسیِ مگنوم پی می‌گیرد و اگر بگوییم که به تعبیری تاریخچـه‌ی تحـول هنر عکاسی به طور عام و عکاسی خبـری و مسـتند بـه طور خاص هم هست بیراه نگفته‌ایم. این کتاب، چین را از ورای اشـغال ژاپنی‌هـا، جنـگ داخلـی، انقـلاب فرهنگی و شکوفایی این روزهایش به ما نشان می‌دهد. کـالین پانتـالِ انگلیسـی و ژنـگ زی‌یـوِ چینـی کـه کـار انتخاب عکس‌ها را به عهده داشته‌اند کتاب را به چهـار بخش تقسیم کرده‌اند: ۱. دوره‌ی جنگ ۲. سال‌های مائو ۳. سال‌های دنگ ژیائو پینگ و ۴. دوره‌ی تبـدیل شـدن به قدرت جهانی. هر بخش شامل پیش‌گفتـاری اسـت از جاناتـان فنبـیِ چین‌شـناس. عکاس‌هـا بـه میـان زنـدگی روزمره‌ی مردم رفتـه‌انـد، در مدرسـه از دانش‌آمـوزان و آموزگـاران، در کارخانـه از کـارگران، در خیابـان از رهگذران و... عکس گرفته‌اند. می‌توان از رابـرت کاپـا، هانری کارتیه‌ـ برسون، رنه بوری، مارک ریبو، پاتریـک زکمن، کارولین درِیْک، کریس استیل‌ـ پرکینـز و مـارتین پار، در این مجموعه، عکس دید.

Collectif. *Maanum Chine*. Actes Sud. Arles. 2018.

Photo by Henri Cartier-Bresson s عکس از آنری کارتیه- برسون

Photo by Matin Parr عکس از مارتین پار

Photo by Chris Steele-Perkins عکس از کریس استیل- پرکینز

↑ عکس از یان بری Photo by Ian Berry

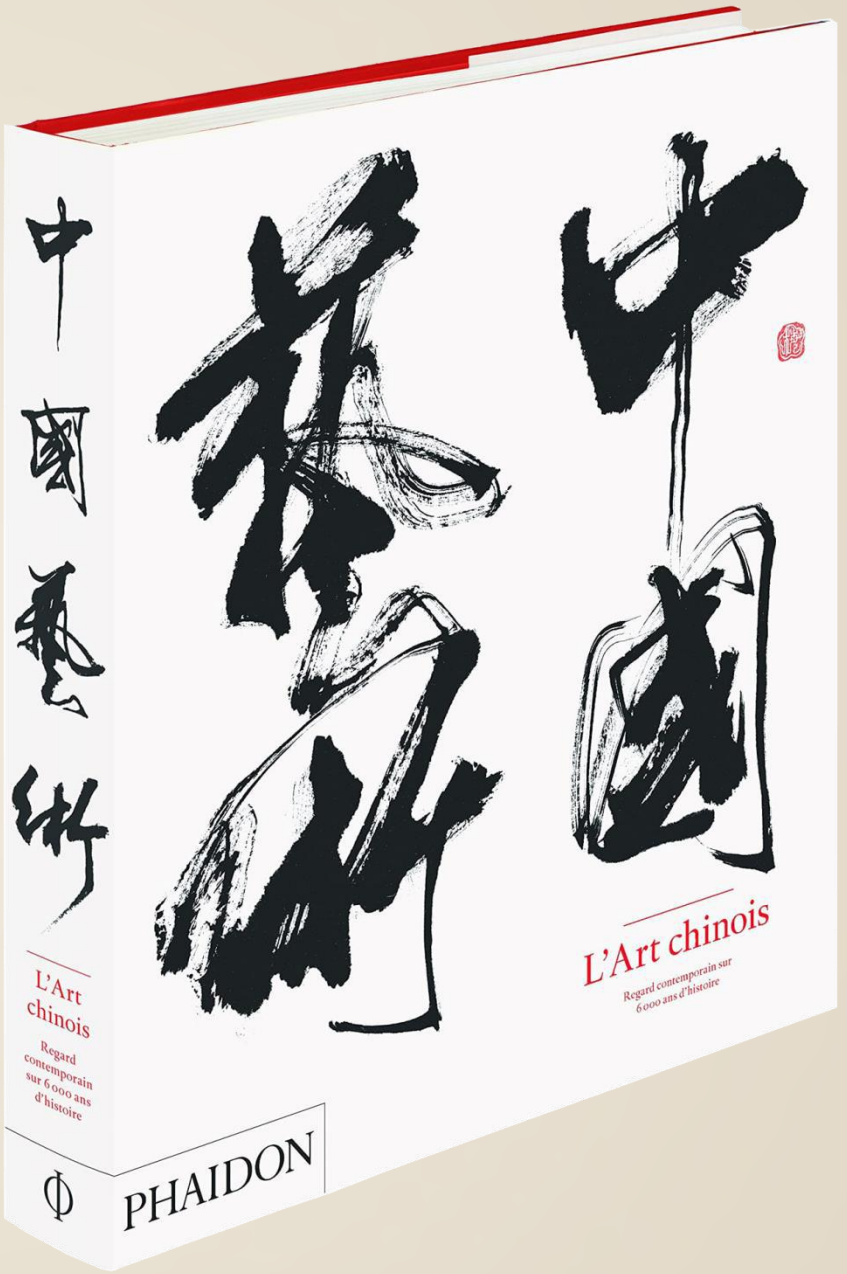

↑ عکس از برونو باربی Photo by Bruno Barbey

↑ عکس از پاتریک زکمن Photo by Patrick Zachmann

اهمیت کتاب هنر چین، نگاه معاصر به شش هزار سال تاریخ در این است که آثار بسیار کهن مانند ناقوس دو تُنی ووهان با سه هزار سال قدمت یا «بودای خندان در کنار حواریانش» مربوط به قرن دوازدهم را در کنار آثار معاصر و مدرن هنرمندان چینی بررسی و هر بار با متنی راهگشا نکته‌هایی به خواننده عرضه می‌کند. اهمیت دیگر کتاب در آن است که در کنار پرداختن به آثار هنرمندانی که در غرب مشهور شده‌اند مثل آی وی‌وی (Ai Weiwei)، هنرمندان برجسته‌ی دیگری را به خواننده معرفی می‌کند، مانند هه دولینگ یا ژانگ ژیائوگانگ، که در غرب چندان شناخته نیستند.

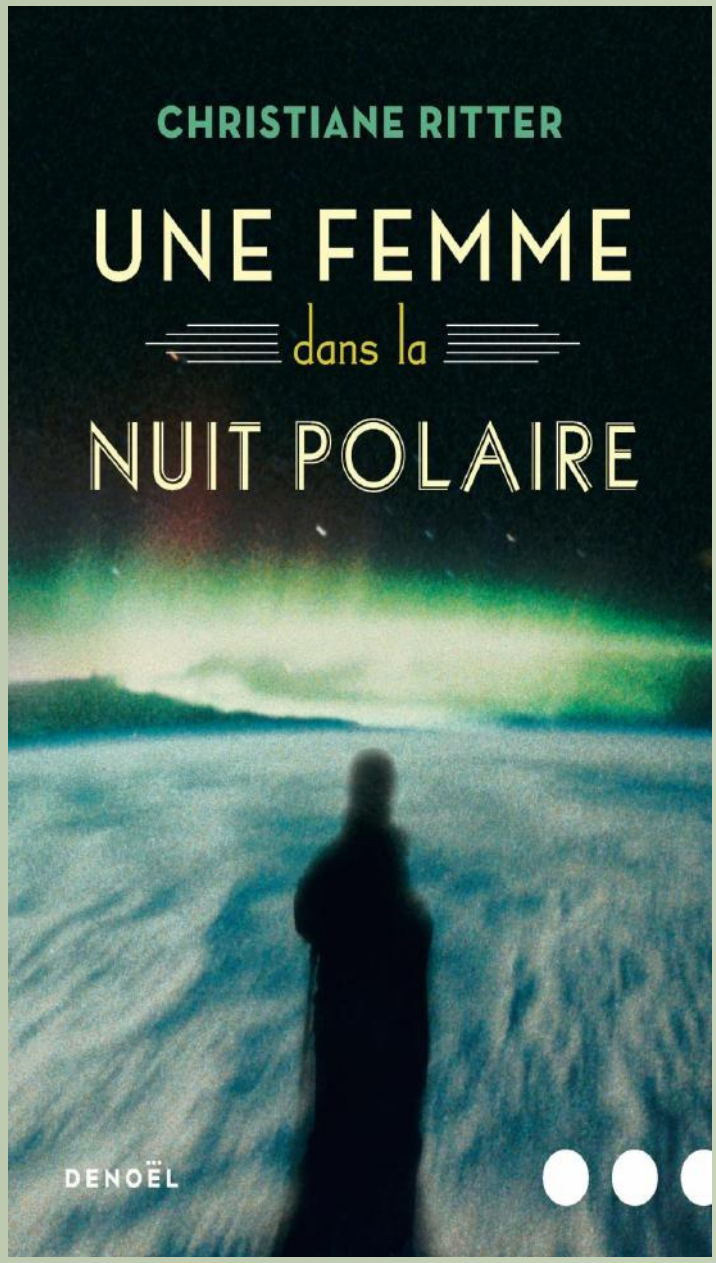
Colin Mackenzie, Keith Pratt, Jeffey Moser et Katie Hill, *L'Art chinois. Regard contemporain sur 6000 ans d'histoire*, Phaidon, Paris, 2014.

کتاب

کتاب زنی در شب قطبی داستان کریستیان ریتر، نقاش امروز معروف است که در سال ۱۹۳۳ به همـراه دختـر کوچکش به جزیره‌ی اسپیتزبرگ در شمال نروژ، در منطقه‌ی قطبی، می‌رود تا به شوهرش که آن‌جا بـه شـغل دام‌گذاشتن برای حیوان‌های قطبی مشغول است تا پوستشان را بفروشد بپیوندد. این کار آبا و اجدادی بومیـان جزیره‌ی اسپیتزبرگ است که بهشان سامی (Saami) می‌گویند و این جزیره از مهم‌ترین زیستگاه‌های خـرس قطبی. عشق به طبیعت همراه با قلمی که ملاحت زنانه‌یی را به خواننـده ارزانـی می‌کنـد کتـاب را خوانـدنی کرده است. داسـتانی واقعـی کـه می‌شـود آن را در رده‌ی رمان‌هـای ماجراجویانـه قـرار داد؛ پـر از اطلاعـات درباره‌ی زندگی در شرایط قطبی و ستایش از طبیعت. حکایتِ شستن ریتر خانه را با آب بـدون آن‌کـه بدانـد دارد خانه را از قطری از یخ می‌پوشاند نشان می‌دهد که چطور زنی که مهیای زندگی در چنین شرایط سـختی نبوده، در نهایت زندگی کاملا متفاوتی را پیش می‌گیرد، به خاطر علاقه‌اش به طبیعت با آن خـو گرفتـه، از آن درس می‌گیرد و با آن به راحت و آرامش می‌رسد. امروز که آگاهی‌های زیست‌شناسانه اهمیت پیـدا کرده‌انـد این اثر پیش از بیش خوانده می‌شود و کتاب در آلمان، تبدیل به اثری کلاسیک شده است.

کریستیان ریتر با همسرش هرمان در کلبه‌ی قطبی‌شان

Christiane Ritter, *Une femme dans la nuit polaire*, Denoël, Paris, 2018.

کتاب (نامه‌نگاری)

همه بیتنیک‌ها را می‌شناسیم، نسل شورشیِ ادبی، سَلَف هیپی‌ها که در دهه‌ی پنجاه از پیشگامان اعتراض هنری و سیاسی و به‌ویژه اخلاقی بودند و از منادیان آزادی‌های سکسی و پشتیبان جریان‌های هنری زیرزمینی؛ اعتراضی که در دهه‌ی شصت به اوج خود رسید و شکوفایی ادبی و موسیقایی را به همراه داشت و آن‌ها که آن را زیسته‌اند از مواهب آن بهره‌ها برده‌اند. می‌دانیم که بیتنیک از بیت می‌آید به معنی ضربان و تپش و تمپوی موسیقیِ جاز که آن‌ها دوست‌اش داشتند، که آلن گینزبرگ (Allen Ginsberg) و جک کرواک (Jack Kerouak) و ویلیام باروز (William Burroughs) از چهره‌های شناخته‌شده‌ی این جریان بودند و مخالف جنگ ویتنام و سیاست امپریالیستی آمریکا. اما یک نفر از این میان کمتر شناخته شده است هرچند که تأثیر فراوانی بر این جریان داشته. و معمولا هم چنین است: چه بسا نام فرد تأثیرگذاری کمتر شنیده شود. نیل کسِدی (Neal Cassady)، در اواخر سال‌های دهه‌ی ۱۹۴۰، آن‌موقع که گینزبرگ و کرواک دانشجو هستند و وقتشان را در دانشگاه می‌گذرانند، زندگی‌ها کرده، ماشین‌ها دزدیده و زندانی شده و... این‌ها را از سر گذرانده و حالا می‌خواهد افق‌های نو را درنوردد. او که دستی در نوشتن دارد، همین‌که از بچه‌های خاکی نیویورک می‌شنود علاقه‌مند می‌شود دیدارشان کند. از طریق گینزبرگ با کرواک آشنا و نامه‌هایی بینشان رد و بدل می‌شود. کرواک بعدها می‌گوید که نامه‌های کسِدی به او و به زنش، کارولین، زیباترین متن‌هایی است که تابه‌حال در آمریکا نوشته شده‌اند. چیزی خیلی زیبا که همه‌چیز در خود دارد عنوان کتابی است از این نامه‌ها، سرودی از غنا و طنز و تعدد معانی و آرزوی آمریکایی شاعرانه و مهیج. از ورای این نامه‌ها شور کسِدی به زن و موسیقی و واژه نمایان است. و بد نیست بدانیم که دین موریارتی، قهرمان رمان در جاده (*On the Road*) اثر کرواک مستقیم متأثر از شخصیت کسِدی است. البته تأثیرگذاری کسِدی به بیتنیک‌ها منحصر نبوده بلکه کن کیزی (Ken Kesey)، مؤلف اثر مهم پرواز بر فراز آشیانه‌ی فاخته خود را تحت تأثیر او می‌دانست.

Neal Cassady, *Un truc très beau qui contient tout. Lettres 1944-1950*, Finitude, Le Bouscat, 2014.